

מרבית פרשת "כי תשא" מתארת את הטרגדיה של מעשה העגל וכל מה שנמשך ממנה. באמצע הסיטמתיקה היפה והנחמדה של זוגיות הפרשיות, כעמוד התווך בין "תרומה-תצוה" ובין "ויקהל-פקודי", מופיעה ה"פצצה" הזאת. מתוכה מתגלה מסירות-הנפש הענקית של משה רבינו, שמביאה התחדשות התורה והתחדשות ההליכה לארץ. בתוך בירווי הענינים על סידור ההנהגה האלוהית וההנחיה ממצרים לירושלים, מופיעה בקשה מיוחדת של משה רבינו: "ובמה

העולמית האנושית, המרכזיות הלבבית של שמים וארץ, המרכזיות האמיתית של תורת אמת הנמשכת בכס לדורות ב"חיי עולם נטע בתוכנו" — היא תורה שבצל פה"³⁸. "מעז יצא מתוק"³⁸, ומהטרגדיה הנוראה הזאת התברר ש"נפלינו... מכל העם אשר על פני האדמה"²³, התגלה השכלול הגדול של השראת השכינה בישראל. אין לשכוח שפרשת "כי תשא" היא המשך ענין "ושכנתי בתוכם" של "תרומה-תצוה". אמנם באמצע, כעמוד התווך, מופיע משבר והתפוצצות, אבל הוא באמצע "ושכנתי בתוכם".

יָדַע אִפּוֹא כִּי מִצְאֲתֵי חֵן בְּעֵינֶיךָ... הֲלוֹא בִלְכַתְךָ עִמּוֹ, וּנְפִלְנוּ אֲנִי וְעַמְךָ מִכָּל הָעָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה"²³. כֹּאן מִתְבָּרֵר מִצִּיאַת הַחֵן הַמִּיּוֹחֵדֶת שֶׁלֵּנוּ, עַל-פִּי הַהִגְדָּרָה הַיְסוּדִית הַנִּמְצָאֵת בְּמֵאֵמֶר חו"ל הַמְדַגֵּשׁ אֶת הַמִּילִים: "בִּקֵּשׁ מִשֶּׁה רַבִּינוּ..."²⁴. אִם מִשֶּׁה רַבִּינוּ מִבְּקֵשׁ, בּוֹדָאֵי זֶה אִיִּדְיָאֵל חֲשׁוּב. זֶה בִּקְשָׁה מַעֲנִינָת שֶׁלֹּא נִפְגַּשְׁנוּ בָּהּ עַד עַכְשָׁיו: "וּנְפִלְנוּ". אֶת הַבִּיטוּי הַפְּלִיא מִצְאֵנוּ לִפְנֵי כֵּן רַק בְּצוּרַת הַנְּהַגָּה מַעֲשִׂית שֶׁל אֵי עִנִּישְׁתָּנוּ לְעוֹמֵת הַרְשָׁעִים שֶׁבְּמִצְרַיִם: "וְהַפְּלִיִּיתִי בְּיוֹם הַהוּא אֶת אֶרֶץ גִּשְׁן אֲשֶׁר עָמִי עָמַד עָלֶיהָ"²⁵, "וּשְׁמַתִּי פְּדַת בֵּין עָמִי וּבֵין עַמְךָ"²⁶. אֲבָל פֶּה אֲנוּ מוֹצֵאִים הַפְּלִיא לְגַבִּי הוֹפַעַת הַשְּׁמִימִיּוֹת. מִתּוֹךְ מַסִּירוֹת-נִפְשׁ שֶׁל מִשֶּׁה רַבִּינוּ שֶׁאֵמֵר "מַחֲנִי נֹא מִסְפָּרְךָ אֲשֶׁר כָּתַבְתָּ"²⁷ מִתְגַּלֶּה הַפּוֹזִיטִיבִיּוֹת שֶׁלֵּנוּ, הַצַּד הַחַיּוּבִי, הַבְּחִירָה בְּנוֹ אֲשֶׁר עָלֶיהָ נֹאֵמֵר: "עֲלִינוּ לִשְׂבַח... שֶׁלֹּא עֲשֵׂנוּ... כְּמִשְׁפַּחַת הָאָדָמָה"²⁸. הַהַפְּלִיא הַמִּיּוֹחֵדֶת הַזֹּאת מוֹגֵדֶרֶת בְּקִיצוֹר ב"תוֹרַת ד' תְּמִימָה"²⁹, הַכּוֹלֵלֶת תּוֹרָה שֶׁבְּכָתַב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל-פֶּה: בִּקֵּשׁ מִשֶּׁה מִלְּפָנֵי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שֶׁלֹּא תִשְׁרֶה שְׂכִינָה אֵלָּא עַל יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֹּאֵמֵר: "וּנְפִלְנוּ אֲנִי וְעַמְךָ"²³, וּבְדַבְרֵי רִש"י: "שֶׁלֹּא תִשְׁרֶה שְׂכִינְתְּךָ עוֹד עַל אוֹמוֹת הָעוֹלָם"²³. הַפְּלִיא זֶה הִיא שְׁלִילִית וְחַיּוּבִית גַּם יַחַד. לְכַאוֹרָה "וּנְפִלְנוּ" הוּא צַד שֶׁל שְׁלִילָה, אֲבָל בְּאֵמַת "הֵא בְּהָא תִּלְיָא", הַשְּׁלִילָה שֶׁלֹּא תִשְׁרֶה שְׂכִינָה בְּאוֹמוֹת-הָעוֹלָם, וְיַחְסֵנוּ הַמִּיּוֹחֵד שֶׁל "וּשְׁכַנְתִּי בְּתוֹכְכֶם"³⁰, "וּשְׁכַנְתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא אֶעֱזֹב אֶת עַמִּי"³¹ לְעוֹלָם. אֲבָל מָה אֵיכְפַת לְמִשֶּׁה רַבִּינוּ אִם תִּשְׁרֶה שְׂכִינָה גַּם בְּיִשְׂרָאֵל וְגַם בְּאוֹמוֹת-הָעוֹלָם? מָה עֵרֵךְ ה"קְּמִצְנוֹת" הַזֹּאת? צָרִיךְ לְהַבִּין שִׁישׁ מִדְּרָגוֹת כְּאוֹפְנִים שֶׁל "וּשְׁכַנְתִּי". בְּמִרְכּוֹ הַקּוֹנְסְטַלְצִיָּה שֶׁל הָעַמִּים נִמְצָא "לֵב הָאוֹמוֹת"³², וְלִגְבֵי הַלֵּב הַזֶּה חַיִּיכַת לְהִיּוֹת הַתִּיחָדוֹת וְהַפְּלִיא. אִם יִהְיֶה לְרַגְלֵי אוֹתוֹ עֵרֵךְ שִׁישׁ לֵלֵב — אוֹי וְאֲבוּי, יִהְיֶה חוֹרְבֵן עוֹלָם. הַמִּיּוֹחֵד לֵלֵב, חַיִּיב לְהִימָצֵא רַק בְּלֵב וְלֹא בְּרַגְלֵי, בְּאוֹזֵן אוֹ בְּעֵינַי. רַק אִז אֲשֶׁרֵי הַגּוֹף וְכֹל אֵיבְרִיו הַקְּשׁוּרִים לְמַכְנֹת חַיִּים זֹאת. אֵלּוּ דְבָרֵי "אֱלוֹהִים חַיִּים וּמִלֵּךְ עוֹלָם"³², "אֲשֶׁר יִצֹר אֶת הָאָדָם בְּחִמְכָה"³³. בִּקְשַׁת מִשֶּׁה רַבִּינוּ הִיא שְׁכֻלּוֹל "וּשְׁכַנְתִּי בְּתוֹכְכֶם", וּמִתּוֹךְ-כֵּךְ מְגִיעָה בְּרַכָּה גַּם לְאוֹמוֹת-הָעוֹלָם. יֵשׁ אֲנָשִׁים הַדּוֹרְשִׁים מִרְחֵב לִיבְרִלִי-הוֹמֵנִי-קוֹסְמוֹפּוֹלִיטִי וּמְדַגֵּשִׁים שְׁכֻלּוֹ הָאָדָם נְבִרָא בְּצַלְם אֱלוֹהִים. זֶה נִכּוֹן; אֲבָל יַחַד עִם זֶה "אֲשֶׁרֵי עוֹלָם שְׁאוֹמָה זֶה בְּתוֹכוֹ"³⁴, כְּדַבְרֵי ה"אֹרֹר הַחַיִּים" הַקְּדוֹשׁ. כְּשֶׁבֵלֵב קוֹנְסְטַלְצִיָּה הָעַמִּים, נִמְצָאֵת אוֹמָה מִיּוֹחֵדֶת

ה ב. 23. שמות לג טז. 24. ברכות ז א. 25. שמות ח יח. 26. שם שם יט. 27. שם לב לב. ועיין שיחת רבינו סדרה א כי תשא סע' 10-7. 28. "עלינו לשבח". 29. תהילים יט ח. 30. שמות כה ח. 31. מלכים א ו יג. 32. כוזרי ב לו, מד. זוהר ג פנחס רכא ב. "ישראל מוחא בנייהו" תיקוני זוהר, תיקונא עשרין וארבע. "ע' פנחס רכא. כלבא בין שייפין, וע' ואתחנן רסה. ולבא ומוחא אתקשר דבי"ד (=דא בדא), וע"ש רסט: משפטים ולקמן ע"ב מוחא כו' לבא כו" הערת רבינו. 32א. ברכות קריאת-שמע, שחרי"ת. 33. ברכת אשר יצר. 34. שמות יט ז.

מִרְכִּזִּית זֶה, שְׁבָה מוֹפִיעָה שְׁלֵמוֹת הַשְּׂרָאֵת הַשְּׂכִינָה, אִזִּי אוֹתָה הַשְּׂרָאֵת הַשְּׂכִינָה נִמְשַׁכַּת אֶל כָּל הָעַמִּים. הַחִילּוֹךְ הוּא אִם אוֹתָה הַשְּׂרָאֵת שְׂכִינָה מְרוֹכֵזֶת אוֹ מְפּוֹרֶזֶת וּמְנוֹפֶצֶת לְרִסְיִסִים. כֹּאשֶׁר הַשְּׂרָאֵת הַשְּׂכִינָה מְרוֹכֵזֶת וְתוֹפֶסֶת אֶת מְקוֹמָה בְּיִשְׂרָאֵל בְּכָל בְּרִיאֹתָהּ, תּוֹקֶפָה וְחוֹסְנָה, וְלֹא מְפּוֹרֶזֶת בְּאוֹמוֹת-הָעוֹלָם, מִתְקִיִּים מִתּוֹךְ-כֵּךְ: "וְהִלְכוּ עִמָּים רַבִּים וְאָמְרוּ: לָכוּ וְנַעֲלָה אֶל הַר ד', אֶל בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב, וְיִוְרְנוּ מִדְּרָכָיו וְנִלְכֶה בְּאוֹרְחֵתָיו, כִּי מִצִּיּוֹן תִּצָּא תּוֹרָה וְדָבַר ד' מִירוּשָׁלַם"³⁵. הַבִּקְשָׁה שֶׁל מִשֶּׁה רַבִּינוּ, הִיא הַאִיִּדְיָאֵל הָאֱלוֹהִי עַל-פִּי רִצּוֹן רַבּוֹנֵי-שְׁלֵעוֹלָם: רִיכּוּז פְּנִימִי, כְּחִיּוּב וּבְשִׁלִּילָה גַּם יַחַד. הַחִיּוּב מִתְגַּלֶּה בְּשִׁלְמוֹתָהּ עַל-יַדֵּי הַתַּעֲכָבוֹת מִהַתְּפּוֹצְצוֹת הַתַּרְחֻבוֹת שֶׁאֵינָה מְסוֹדֶרֶת וְאֵינָה קְבוּעָה"³⁶. "אַתָּם קְרוּיִן אָדָם"³⁷; אַתָּם הַמְּרוֹכֵזוֹת

35. ישעיה ב ג. "... אבל, אע"פ שבזמן הזה עדיין לא זרח האור ולא הוכר הכח החי העליון מההופעה העליונה המבורכה אשר לחלק יעקב בגופי תורתו המיוחדת לו, העולה על הכלליות של הקריאה בשם ד' אל עולם בכלל מכמה מעלות, לעתיד לבא כשיראו כל באי-עולם מה פעלו אלה החוקים והמשפטים, הדקדוקים וגופי ההלכות, על אומה זו הנפלאה, שנתקיימה בניסי נסים... יאמרו כולם: מעתה נדע שלא די לנו באותה ההכללה של קריאה בשם ד' לכד במושג-האמונה הערום... אלא צריכים אנו לעלות 'אל הר ד' הקורא בכללות לקדושת אמונת ד', והכרותו בכלל, למען נבוא אל הבית פנימה, 'אל בית אלהי יעקב', ולא נסתפק עוד בהכרה כללית... כִּי-אִם נִשׁוּב לְאֲשֶׁר נִחְנַנו... וְהֵם הֵם הַלְּמוּדִים הַפְּרִטִים שֶׁהֵם נִחְלַת-יַעֲקֹב הַמִּיּוֹחֵדֶה לְעַד... וְיִוְרְנוּ מִדְּרָכָיו וְנִלְכֶה בְּאוֹרְחֵתָיו. וְהַלְּמוּד הַפְּרִטִי הוּא הַמֵּלֵא רוּחַ מִיּוֹחֵד וְסוּגוּלוֹת מְפּוֹרֶזוֹת, אֵינּוּ מִצּוֹי כֻּלָּל בְּשׁוֹךְ הַרוּחִי הַכֻּלְלִי... 'כִּי מִצִּיּוֹן תִּצָּא תּוֹרָה וְדָבַר ד' מִירוּשָׁלַם" אַגְרוֹת הַרְאִיָּה ג, עמ' יא. "תְּכִלִּית הַהוֹד וְהַהֲדָר הוּא כְּדִי לְהוֹדִיעַ תְּפִאֶרֶת יִשְׂרָאֵל בְּעוֹלָם ע"י שְׁכֻלּוֹל הָאֵמִיתִי שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְע"י הַהֲכָרָה שֶׁל תְּפִאֶרֶת יִשְׂרָאֵל יָדְעוּ כָּל הָעַמִּים לְהַשְׁכִּיל וְלֵאמֹר 'בֵּית יַעֲקֹב', שְׁבוּ תְּלוּי כָּל תְּפִאֶרֶת יִשְׂרָאֵל בְּעַל הַקּוֹרָה שְׂרָאִי שִׁיכְנֵס בְּעוֹבֵיבָה שֶׁל קוֹרָה. 'לָכוּ וְנִלְכֶה בְּאוֹר ד', 'וְהִלְכוּ עִמָּים רַבִּים וְגו' כִּי מִצִּיּוֹן תִּצָּא תּוֹרָה וְדָבַר ד' מִירוּשָׁלַם" עֵין אִיָּה ב, בְּרִכּוֹת ז יח, עמ' 210. 36. "וּמִתּוֹךְ שְׁכֻלּוֹ הָעוֹלָם כּוֹלּוֹ, אֵין לוֹ מְהוֹרַחְנִיּוֹת כ"א הַלְּבוּשׁ וְהַקְּלִיפָה, שֶׁהֵרֵי הָאֱלִילִיּוֹת הִיא כּוֹלָה קְלִיפָה בְּתוֹךְ מוֹעֵט וְכַהֵן מְאוּד, וְהַדְּתוּת, הַשְּׁתַּאֲמָצוּ לְעִשׂוֹת מַעֲשִׂים אֱלִילִיִּים בְּעֵלֵי מוֹסֵר יִהְדוּת וּמִתְקַדְּשִׁים בְּרַגֵּשׁ קְדוּשָׁה אֱלִית, לֹא יִכְלוּ לְהַחֲלִיף אֶת עֲצוּמוֹתָהּ שֶׁל הַתְּכֻנָּה הָאֱלִילִית, הַדְּבִקָּה בְּכַנְסִיּוֹת שֶׁל כָּל הַקִּיבּוּצִים הַחֲבֵרוּתִיִּים שֶׁל הָאֲנוּשִׁיּוֹת, 'בִּקֵּשׁ (מִשֶּׁה) שֶׁתִּשְׁרֶה שְׂכִינָה עַל יִשְׂרָאֵל וְנִתֵּן לוֹ, וּבִקֵּשׁ שֶׁלֹּא תִשְׁרֶה שְׂכִינָה עַל אוֹה"ע וְנִתֵּן לוֹ, שֶׁנֹּאֵמֵר 'וּנְפִלְנוּ אֲנִי וְעַמְךָ מִכָּל הָעָם אֲשֶׁר ע"פ הָאָדָמָה' (בְּרִכּוֹת) אַגְרוֹת הַרְאִיָּה א, עמ' מה. 'אֵין בִּקְשָׁה זֶה מִשׁוֹם צְרוּת עֵין חֲלִילָה, אֲבָל טוֹבַת הַמִּין הָאֲנוּשִׁי... כְּדִי שִׁיְהִי רַק עִם יִשְׂרָאֵל מְרֻכָּז שֶׁל שְׁלֵמוֹת הָעוֹלָם, וְיִגְרוּם דְּבַר זֶה שְׁתֵּי טוֹבוֹת, הָאֶחָת שִׁיתְּרֻכוּ הָעוֹלָם כּוֹלּוֹ בְּמִרְכּוֹ אֶחָד הַמְּבִיא לְיַדֵּי שְׁלוֹם וְאֶחָדוֹת הַמִּין הָאֲנוּשִׁי בְּאֵהָבָה, וְהַשְּׁנִיָּה כִּי יִזְכּוּ הַכָּל לְמַעֲלַת הַהַצְלָחָה הַגְּבוּוּהָ שֶׁהִיא נִתּוּנָה בְּאוֹרֵר תּוֹרַת חַיִּים שֶׁל יִשְׂרָאֵל" עֵין אִיָּה א, בְּרִכּוֹת, א עב, עמ' 31. "כִּי הַשְּׁלֵמוֹת הַכֻּלְלִית, א"א לְהִיּוֹת כ"א ע"י מִצִּיאוֹת אוֹמָה מְרוֹכֵזֶת, שֶׁתִּתְאַחַד כָּל בְּאֵי עוֹלָם בְּאוֹר דְּעַת אֶת ד', וְהַמִּיּוֹחֵדֶת בּוֹה הִיא יִשְׂרָאֵל..." שֶׁשׁ פֶּט עַמ' 37. "גַּם לְעַמִּים, שֶׁדָּבַר ד' לֹא נִגְלָה לָהֶם, לְעַנְיֵן חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים מַעֲשִׂיִּים... אִפְשָׁר שֶׁתִּתְכַּוֵּן אֲצִלָּם צְרוּת דָּת, שִׁישׁ בָּהּ ג"כ הַכְּעָה שֶׁל קְדוּשָׁה... אֲמַנָּם אוֹתוֹ חֵלֶק הָעִבּוּדָה, הַמִּיּוֹחֵד בְּתוֹעֲדוֹתָהּ הַטוֹבָה לְכּוֹנֵן בְּפוֹעַל אֶת חֲפֵץ ד' בְּעוֹלְמוֹ, הוּא סוּגוּלָה מִיּוֹחֵדֶת לְיִשְׂרָאֵל, וְעַל זֶה נֹאֵמֵר 'וּנְפִלְנוּ אֲנִי וְעַמְךָ...' אֹרְרוֹת, אֹרְרוֹת יִשְׂרָאֵל, ח ב, עמ' קסח. וְעֵינַי שִׁיחַת רַבִּינוּ סְדֵרָה א נח סע' 5. וְיִצָּא סע' 12. וְיִקְהַל סע' 8. 37. יְכַמּוֹת סָא א. "... הָאוֹמָה הַכּוֹלֵלֶת אֶת הַצְּבִיּוֹן שֶׁל כֻּלְלוֹת